

voluerit, ad aliud expiationis genus, nimirum pœnitentiæ sacramentum, confugiat necesse est.

Facilitatis veniæ obtinendæ non abutendum.

XII. Verum hoc loco admonendi sunt fideles ne tam ampla veniæ facultate proposita, quam etiam nullius temporis termino definitur declaravimus, vel ad peccandum faciliores, vel ad reipiscendum tardiores reddantur: in altero enim cum injuriosi: (a) Et contumeliosi in hanc divinam potestatem manifeste deprehendantur, indigni sunt, quibus Deus misericordiam suam impertiatur; in altero vero magnopere verendum est ne, morte præoccupati, frustra peccatorum remissionem confessi fuerint, quam tarditate et procrastinatione merito amiserunt.

ARTICULUS XI.

Fides hujus articuli quam necessaria.

I. *Carnis resurrectionem.* Magnam hujus articuli vim esse ad fidei nostræ veritatem stabiliendam id maxime ostendit, quod divinis Litteris non solum credendus fidelibus proponitur, sed multis etiam rationibus confirmatur. Quod quidem cum in aliis Symboli articulis vix fieri videamus, intelligi potest, hoc veluti firmissimo fundamento salutis nostræ spem nixam esse, nam ut Apostolus ratiocinatur: (b) Si mortuorum resurrectio non est, neque Christus resurrexit; quod si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est et fides vestra. In eo igitur explicando parochus non minus operæ et studii ponet quam in eo evertendo multorum impietas laboravit,

(a) Aug. in Joan. Tract. 53 et lib. 50, Homil. 41. Ambros. lib. 2, de Pœnit. c. 1, 2 et 11. — (b) 1 Cor. 15, 15, 14.

magnas enim et præclaras utilitates ex ea cognitione ad fidelium fructum redundare paulo post demonstrabitur.

Cur hominum resurrectio carnis resurrectio appelletur.

II. Sed hoc imprimis attendere oportebit, resurrectionem hominum in hoc articulo carnis resurrectionem appellari, quod quidem sine causa factum non est, nam docere volurunt Apostoli id, quod necessario ponendum est, animam esse immortalem; quare ne quis forte eam simul cum corpore interis, utrumque vero in vitam revocari existimaret, cum animam plurimis sacrarum Litterarum (a) locis immortalem esse plene constet, ob eam rem carnis tantum suscitandæ mentio in articulo facta est, et quanquam sæpe etiam in sacris Scripturis caro integrum hominem, ut est apud Isaiam: (b) Omnis caro fœnum: et apud sanctum Joannem: (c) Et Verbum caro factum est, significet: hoc tamen loco carnis vox corpus declarat, ut duarum partium, animæ et corporis, quibus homo constat, alteram tantum, nempe corpus corrumpi, et in pulverem terræ, ex qua compactum est redire, animam vero incorruptam manere intelligamus.

Anima non dicenda est resurgere.

III. At vero cum nemo, nisi mortuus fuerit, ad vitam revocetur, anima proprio non dicitur resurgere, carnis quoque mentio facta est illius hæresis confutandæ causa, quæ vivo Apostolo (d), Hymenæi et Phileti fuit, qui asserbant, cum de resurrectione in Scripturis sacris ageretur, nonde

(a) Sap. 2, 25 et 3, 4 Matth. 10, 21 et 22, 51. — (b) Isa. 40, 6. — (c) Joan. 1, 14. — (d) 1 Tim. 2, 17.

corporea, sed de spirituali, qua a morte peccati ad vitam innocentem resurgitur, accipiendum esse. Itaque his verbis planum fit, eum errorem tolli et veram corporis resurrectionem confirmari.

Carnis resurrectio ut probanda.

IV. Verum parochi partes erunt hanc veritatem illustrare exemplis ex Veteri Novoque Testamento, et ex omni ecclesiastica historia depromptis, alii enim ab (a) Elia, et (b) Eliseo in Veteri Testamento; alii præter eos quos (c) Christus Dominus a morte excitavit, a (d) sanctis Apostolis, aliisque permultis ad vitam revocati sunt, quæ resurrectio multorum hujus articuli doctrinam confirmat, ut enim plures a morte excitatos credimus, ita universos ad vitam revocatum iri credendum est. quin etiam præcipuus fructus, quem nos ex hujusmodi miraculis capere debemus, ille est, ut summam fidem huic articulo tribuamus. Sunt multa testimonia, quæ parochis qui in sacris Litteris mediocriter versati sunt, facile occurrunt. Illustriora vero loca sunt in Veteri quidem Testamento, quæ leguntur apud Job, cum ait (e), se in carne sua conspecturum Deum suum; et apud Daniele, de iis (f) qui in pulvere terræ dormiant, alios in vitam æternam, alios in opprobrium sempiternum evigilatos: in Novo autem Testamento, quæ sanctus Matthæus refert de disputatione (g) quam Dominus cum Sadducæis habuit, præter ea quæ Evangelistæ (h) narrant de extremo judicio. Atque huc etiam referenda sunt, quæ Apostolus ad Corin-

(a) 3 Reg. 17, 19. — (b) 4 Reg. 4, 31 et 13, 21. — (c) Matth. 9, 25. Luc. 7, 14, 11. Joan. 11, 45, 46. — (d) Ad Cor. 9, 40 et 20, 10. — (e) Job. 19, 26. — (f) Dan. 12, 2. — (g) Matth. 23, 31. — (h) Joan. 5, 25, 28, 29.

thios (a), et ad Thessalonicenses (b) scribens accurata oratione disseruit.

Similitudines quibus resurrectio illustratur.

V. Sed quamvis hoc fide certissimum sit, multum tamen proderit, vel exemplis vel rationibus ostendere, id quod fides credendum proponit, a natura, aut ab humanæ mentis intelligentia non abhorreere. Itaque Apostolus quærenti quomodo resurgerent mortui, sic respondit: (c) Insuper tu! quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur; et quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas; sed nudum granum, ut puta tritici, aut alicujus cæterorum, Deus autem dat illi corpus sicut vult; et paulo post inquit: Seminatur in corruptione, surget in corruptione. Ad eam similitudinem multas præterea adjungi posse sanctus (d) Gregorius ostendit: Lux enim, inquit, quotidie quasi moriendo oculis subtrahitur, et rursus quasi resurgendo revocatur, et arbusta viriditatem amittunt, et rursus quasi resurgendo reparantur, et semina putrescendo moriuntur, et rursus germinando resurgunt.

Rationibus probatur resurrectio.

VI. Rationes illæ præterea, quæ ab ecclesiasticis scriptoribus afferuntur, satis ad eam rem probandum accommodatæ videri possunt.

Prima. — Ac primum quidem, cum animæ immortales sint, et tanquam pars hominis ad humana corpora naturalem propensionem habeant, eas a corporibus sejunctas perpetuo manere, præter naturam existimandum est.

Secunda. — Quoniam vero quod natura adversatur ac violentum est, diuturnum esse non potest,

(a) 1 Corinth. 15. — (b) 1 Thessal. 4, 15. — (c) 1 Cor. 15, 56. — (d) S. Gregor. lib. 14. Moral. c. 28, 29, 30.

consentaneum fore videtur, ut denuo cum corporibus jungantur; ex quo etiam sequitur ut corporum resurrectione futura sit: quo quidem argumentandi genere Salvator ipse noster usus est, (a) cum adversus Sadducæos disputans, ex animarum immortalitate corporum resurrectionem conclusit

Tertia. — Deinde cum malis supplicia, bonis præmia a justissimo Deo sint proposita, (b) ex illis vero quam plurimi, antequam debitas pœnas persolvant, ex his magna ex parte nullis affecti virtutis præmiis e vita decedant, necesse est iterum animas cum corporibus conjungi, ut pro sceleribus aut recte factis corpora, quibus veluti peccati sociis homines utuntur, una cum anima pœna aut præmio afficiantur. Qui locus diligentissime tractatus est a sancto (c) Chrysostomo in Homilia ad populum Antiochenum. Quare Apostolus, cum de resurrectione dissereret: (d) Si in hac vita, inquit, tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Quæ quidem verba nemo ad animæ miseriam referri existimabit: quæ cum immortalis sit, quamvis corpora non resurgerent, in futura tamen vita beatitudine frui posset: vero de toto homine intelligenda sunt. Nisi enim corpori debita pro laboribus præmia reddantur, necesse est ut, qui quemadmodum Apostoli, tot ærumnas et calamitates in vita perpessi sunt, omnium sint miserimi. Idem vero multo apertius docet ad Thessalonicenses his verbis: (e) Gloriamur in Ecclesiis Dei pro patientia vestra, et fide in omnibus persecutionibus vestris, et tribulationibus, quas

(a) Matth. 22, 33. — (b) Damasc. lib. 4, de Fide orthodox., cap. 23. Ambr. lib. de Fide resurr. — (c) S. Chrysostomus, Homil. 49 et 50. — (d) 1 Cor. 15, 19. — (e) 2 Thess. 1, 4 et d.

sustinetis in exemplum justii judicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo et patimini; si tamen justum est apud Deum retribuere tribulationem iis qui vos tribulant, et vobis, qui tribulamini, requiem vobiscum in revelatione Domini Jesu de cælo, cum Angelis virtutis ejus in flamma ignis dantis vindictam iis qui non noverunt Deum et qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi.

Quarta. — Adde etiam non posse homines, quandiu anima a corpore sejuncta est, plenam felicitatem et bonis omnibus cumulatam adipisci. Ut enim quælibet pars, a toto separata, imperfecta est, ita etiam anima, quæ corpori non est adjuncta: ex quo sequitur, ut illi ad summam felicitatem nihil desit, corporum resurrectionem necessariam esse. His igitur, atque aliis hujusmodi rationibus parochus fideles in hoc articulo erudire poterit.

Varia resurgentium conditio.

VII. Explicare præterea diligenter oportebit ex Apostoli doctrina, quinam ad vitam suscitandi sint; nam ad Corinthios scribens: (a) Sicut in Adam, inquit, omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. Omni itaque malorum bonorumque discrimine remoto, omnes a mortuis, quanquam non omnium par conditio futura est resurgent: (b) Qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii.

Omnes resurgemus.

VIII. Cum autem omnes dicimus, tam eos intelligimus qui adventante judicio mortui jam

(a) 1 Cor. 15, 22. — (b) Joan. 5, 29.

erunt, quam eos qui moriuntur. Huic enim sententia, quæ asserit omnes morituros esse, nemine excepto, Ecclesiam acquiescere, ipsamque sententiam magis veritati convenire, scriptum reliquit sanctus (a) Hieronymus; idem sentit et sanctus Augustinus. (b) Neque vero huic sententia repugnant Apostoli verba (c) ad Thessalonicenses scripta: Mortui qui in Christo sunt, resurgent primi; deinde nos, qui vivimus, qui relinquitur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera, nam sanctus Ambrosius, (d) cum ea explanaret, ita inquit: In ipso raptu mors præveniet, et quasi per soporem ut egressa anima in momento reddatur: cum enim tollentur, morientur, ut pervenientes ad Dominum, præsentia Domini recipiant animas, quia cum Domino mortui esse non possint. Eademque sententia comprobatur sancti (e) Augustini auctoritate in libro *de Civitate Dei*.

Proprium corpus cujusque resurget.

IX. Cum vero multum referat nobis certo persuaderi hoc ipsum, atque adeo idem corpus, quod uniuscujusque proprium fuit, quamvis corruptum sit, et in pulverem redierit, tamen ad vitam suscitandum esse, illud etiam parochus accurate explicandum suscipiet. Hæc Apostoli est sententia, cum inquit: (f) Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: ea voce, Hoc, proprium corpus aperte demonstrans. Job etiam de eo clarissime vaticinatus est: (g) Et in carne mea, inquit, videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspекti sunt, et non alius. Hoc idem col-

(a) S. Hieron. Epist. 152. — (b) Aug., de Civit. Dei, lib. 20, c. 20. — (c) 1 Thess. 4, 15. — (d) In 1 Epist. ad Thess., c. 4. — (e) Lib. 20, c. 20. — (f) 1 Cor. 15, 55. — (g) Job. 19, 26.

ligitur ex ipsius resurrectionis definitione: est enim resurrectio, auctore (a) Damasceno, ad eum statum unde cecideris revocatio. Denique si consideremus, cujus rei causa resurrectionem futuram paulo ante demonstratum est, nil erit, quod cujusquam animum hac in re dubium facere possit. Idcirco autem corpora excitanda esse docuimus, (b) ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. Hominem igitur ex ipso corpore, cujus opera vel Deo, vel dæmoni, servivit, resurgere oportet, ut cum eodem corpore triumpho coronas et præmia consequatur, aut pœnas et supplicia miserrime perferat.

Quo in statu corpora resurgent.

X. Neque vero corpus tantum resurget, sed quidquid ad illius naturam veritatem, atque ad hominis decus et ornamentum pertinet, restituendum est. Præclarum ea de re (c) sancti Augustini testimonium legimus: Nihil tunc vitii, inquit, in corporibus existet, si aliqui plus pinguedine obesi et crassi exstiterint, non totam corporis molem assument; sed quod illam habitudinem superabit, reputabitur superfluum, et e diverso, quæcumque vel morbus, vel senium confecit in corpore, reparabitur per Christum virtute divina, ut, si aliqui propter macrorem fuerint graciles quia Christus non solum nobis corpus reparabit, sed quidquid per miseriam hujus vitæ fuerit nobis ademptum. Item alio loco (d): Non resumet homo capillos quos habuerit, sed quos decuerit, juxta illud:

(a) Damasc. lib. 4 de Fide orthodox. 28. — (b) 2 Cor. 5, 10. — (c) S. Aug. l. 22, de Civ. Dei, c. 19, 20, 21, et Ench. c. 86, 87, 98, 89. Hier. Epist. 59 et 61. — (d) S. Aug., Ench. cap. 89.

Omnes capilli capitis vestri numerati sunt, (a) qui secundum divinam sapientiam sunt, reparandi.

Nemo mancus post resurrectionem.

XI. In primis vero, quoniam membra ad veritatem humanæ naturæ pertinent, simul restituentur omnia : qui enim vel ab ipso ortu oculis capti sunt, vel ob aliquem morbum lumina amiserunt, claudi, atque omnino manci et quibusvis membris debiles, integro ac perfecto corpore resurgent : aliter enim animæ desiderio, quæ ad corporis conjunctionem propensa est, minime satisfactum esset : cujus tamen cupiditatem in resurrectione explendam esse, sine dubitatione credimus. Præterea, satis constat resurrectionem æque ac creationem, inter præcipua Dei opera numerari. Quemadmodum igitur omnia a Deo initio creationis perfecta fuerunt, ita etiam in resurrectione futurum omnino affirmare oportet.

Cicatrices martyribus ad gloriam, nefariis ad miseriam post resurrectionem supererunt.

XII. Neque id de martyribus solum fatendum est, de quibus sanctus (b) Augustinus ita testatur : Non erunt absque illis membris ; non enim posset illa mutilatio non esse corporis vitium, alioquin, qui capite truncati sunt, deberent sine capite resurgere ; verum tamen exstabant in eorumdem membrorum articulis gladii cicatrices refulgentes super omne aurum et lapidem pretiosum, veluti et cicatrices vulnerum Christi ; quod de improbis quoque verissime dicitur, etsi illorum culpa membra amputata fuerint ; nam quo plura membra habebunt, tanto acerbiori dolorum cruciatu con-

(a) Matth. 10 50. — (b) Lib. 22, de Civit. Dei. c. 20.

ficientur : quare illa membrorum restitutio non ad eorum felicitatem, sed calamitatem ac miseriam est redundatura ; cum merita non ipsis membris, sed personæ, cujus corpori conjuncta sunt adscribantur : nam iis qui pœnitentiam egerint, ad præmium ; illis vero qui eandem contempserint ad supplicium restituentur. Hæc vero si a parochis attente considerentur, nunquam eis rerum et sententiarum copia deerit ad excitandos inflammandosque pietatis studio fidelium animos, ut, vitæ hujus molestias et ærumnas cogitantes beatam illam resurrectionis gloriam, quæ justis et piis proposita est, avide expectent.

Immortalia resurgent corpora.

XIII. Sequitur nunc ut fideles intelligant, si ea spectemus, quæ corporis substantiam constituent, quamvis illud ipsum atque idem corpus a mortuis revocari oporteat, quod antea extinctum fuerat ; longe aliam tamen et diversam ejus conditionem fore ; ut enim cætera omittamus, in eo maxime resurgentium corpora omnia a se ipsis different, quod, cum antea mortis legibus subjecta essent, posteaquam ad vitam suscitata fuerint, sublato bonorum malorumque discrimine, immortalitatem assequentur.

Unde sunt corpora immortalia.

XIV. Quam quidem admirabilem naturæ restitutionem insignis Christi victoria meruit, quam de morte reportavit, quemadmodum sacrarum Scripturarum testimonia nos admonent ; scriptum est enim : (a) Præcipitabit mortem in sempiternum. Et alibi : (b) Eræ mors tua, o mors ! quod explicans Apostolus, inquit (c) Novissime ini-

(a) Isa. 25, 8. — (b) Oseeæ, 13, 14. — (c) 1 Cor. 15, 26.

mica destruetur mors; et apud sanctum Joannem legimus: (a) Mors ultra non erit. Decebat autem maxime, Christi Domini merito (b) quo mortis imperium eversum est peccatum Adæ longo intervallo superari: eidem etiam divinæ justitiæ consentaneum fuit, ut boni beata vita perpetuo fruerentur; mali vero sempiternas pœnas luentes, (c) quærerent mortem et non invenirent, optarent mori, et mors fugeret ab eis. Atque hæc quidem immortalitas bonis malisque communis erit.

Quatuor gloriæ corporum dotes.

XV. Habebunt præterea sanctorum rediviva corpora insignia quædam et præclara ornamenta, quibus multo nobiliora futura sint, quam unquam antea fuerint. Præcipua vero sunt quatuor illa quæ dotes appellantur, ex Apostoli doctrina a Patribus observatæ. De his August. serm. 99 de Temp. Ambr. in com. in 1 ad Cor. c. 15.

Impassibilitas.

Earum prima est impassibilitas, munus scilicet et dos, quæ efficiet, ne molesti aliquid pati, ullo dolore aut incommodo affici queant, nihil enim aut frigor vis, aut flammæ ardor, aut aquarum impetus obesse eis poterit. (d) Seminatur, inquit Apostolus, in corruptione, surget in incorruptione. Quod autem impassibilitatem potius quam incorruptionem scholastici appellarint, ea causa fuit, ut, quod est proprium corporis gloriosi significarent: non enim impassibilitas illis communis est cum damnatis, quorum corpora, licet incorruptibilia sint, æstuarè tamen possint, atque algere, variisque cruciatibus affici.

(a) Apoc. 2, 4. — (b) Hebr. 21, 14. — (c) Apoc. 9, 6. — (d) 1 Cor. 15, 42.

Claritas.

Hanc consequitur claritas, qua sanctorum corpora tanquam sol fulgebunt, ita enim apud sanctum Matthæum testatur Salvator noster: (a) Justi, inquit, fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Ac ne quis de eo dubitaret, (b) suæ transfigurationis exemplo declaravit. Hanc interdum Apostolus gloriam, modo claritatem appellat: (c) Reformabit, inquit, corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Et rursum: (d) Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Hujus etiam gloriæ imaginem quamdam vidit populus Israel in deserto, (e) cum facies Moysis ex colloquio et præsentia Dei ita colluceret, ut in eam filii Israel oculos intendere non possent. Est vero claritas hæc fulgor quidam ex summa animæ felicitate ad corpus redundans, ut sit quædam communicatio illius beatitudinis, qua anima fruitur: quomodo etiam anima ipsa beata efficitur, quod in eam pars divinæ felicitatis derivetur. Hoc vero munere non æque omnes, perinde ac primo ornari credendum est. Erunt quidem sanctorum corpora omnia æque impassibilia, sed eundem splendorem non habebunt; nam, ut testatur Apostolus: (f) Alia claritas solis, alia claritas lunæ, et alia claritas stellarum: stella enim a stella differt in claritate, sic et resurrectio mortuorum.

Agilitas.

Cum hæc dote conjuncta est illa, quam agilitatem vocant, qua corpus ab onere, quo nunc premitur, liberabitur: facillimeque in quamcum-

(a) Matth. 13, 43. — (b) Matth. 17, 2. — (c) Phil. 3, 21. — (d) 1 Cor. 15, 43. — (e) Exod. 34, 29 et d. 2 Cor. 3, 7. — (f) 1 Cor. 15, 41.

que partem anima voluerit, ita moveri poterit, ut ea motione nihil celerius esse queat, quemadmodum aperte sanctus (a) Augustinus in libro *de Civitate Dei*, et (b) Hieronymus in Isaiam docuerunt. Quare ab Apostolo dictum est: Seminatur in infirmitate, surget in virtute.

Subtilitas.

His vero addita est, quæ vocatur subtilitas; cuius virtute corpus animæ imperio omnino subicietur, eique serviet et ad nutum præsto erit, quod ex illis Apostoli verbis ostenditur: (c) Seminatur, inquit, corpus animale, surget corpus spirituale. Hæc fere sunt præcipua capita quæ in hujus articuli explicatione tradenda erunt.

Quot et quæ fructus ex hoc articulo capiuntur.

XVI. Ut autem fideles sciant quem fructum ex tot tantorumque mysteriorum cognitione capere possint.

Primus. — Primum declarare oportebit, maxime a nobis Deo gratias agendas esse, qui hæc sapientibus absconderit, et revelaverit parvulis. Quot enim viri vel prudentiæ laude præstantes, vel singulari doctrina præditi, in hac tam certa veritate cæci plane fuerunt? Quod igitur nobis illa patefecerit, quibus ad eam intelligentiam aspirare non licebat, est quod summam eius benignitatem et clementiam perpetuis laudibus celebremus.

Secundus. — Deinde magnus etiam ille fructus ex hujus articuli meditatione consequetur, quod scilicet in eorum morte, qui nobis necessitudine vel benevolentia conjuncti sunt, facile tum alios

(a) Aug. de Civ. Dei, lib. 15, c. 48 et 20, et lib. 52, c. 11. — (b) Hieron. in Isaiam, c. 40. — (c) 1^a Cor. 15, 44.

tum nos ipsos consolabimur: quo quidem genere consolationis Apostolum usum esse constat, cum ad Thessalonicenses (a) de dormientibus scriberet.

Tertius. — Sed in omnibus etiam aliis ærumnis et in calamitatibus, futuræ resurrectionis cogitatio summam nobis doloris levationem afferet; quemadmodum sancti Job exemplo didicimus qui una hac spe afflictum et moerentem animum sustentabat, fore aliquando ut in resurrectione Dominum (b) Deum suum conspiceret.

Quartus. — Præterea, hoc plurimum valebit ad persuadendum fidelibus populis, ut rectam vitam, integram, ab omnique prorsus peccati labe puram agere quam diligentissime curent; si enim cogitaverint ingentes illas divitias quæ resurrectionem consequuntur, ipsis propositas esse, facile ad virtutis et pietatis studia allicientur.

Quintus. — Contra vero nulla res majorem vim habitura est ad comprimendas animi cupiditates, hominesque a sceleribus avocandas, quam si sæpius admoneantur, quibusnam malis et cruciatibus improbi afficiendi sint, (c) qui extremo illo die procedent in resurrectionem judicii.

ARTICULUS XII.

Cur hic articulus in Symbolo sit ultimus.

I. *Vitam æternam.* Sancti Apostoli, duces nostri, Symbolum, quo fidei nostræ summa continetur, æternæ vitæ articulo claudi et terminari voluerunt: tum quia post carnis resurrectionem, nihil aliud fidelibus expectandum est, nisi æternæ vitæ præmium; tum vero, ut perfecta illa felicitas et bonis omnibus cumulata, nobis

(a) 1 Thess. 4, 15. — (b) Job. 19, 26. — (c) Joan. 5, 29.

semper ante oculos versaretur, doceremurque in ea mentem et cogitationes nostras omnes dirigendas esse. Quare parochi in erudiendis fidelibus nunquam intermittunt, præmiis æternæ vitæ propositis, eorum animos accendere, ut, quæcumque vel difficillima christiani nominis causa subeunda esse docerunt, facilia atque adeo iucunda existiment, promptioresque ad parendum Deo et alacriores reddantur.

Quæ sit hujus articuli disciplina.

II. Sed quoniam sub his verbis, quæ ad beatitudinem nostram declarandam hoc loco usurpantur, plurima mysteria in occulto latent, ea sic aperienda sunt, ut quantum cujusque ingenium ferat, omnibus patere possint. Admonendi igitur sunt fideles his vocibus, *Vitam æternam*, non magis perpetuitatem vitæ, cui etiam dæmones sceleratique homines addicti sunt, quam in perpetuitate beatitudinem, quæ beatorum desiderium expleat, significari. Atque ita intelligebat legisperitus ille, qui a Domino Salvatore nostro, (a) quid sibi faciendum esset, ut vitam æternam possideret, in Evangelio quæsit; perinde ac si diceret: Quænam mihi præstanda sunt ut ad eum locum ubi perfecta felicitate frui liceat perveniam? In hunc vero sensum sacræ Litteræ hæc verba accipiunt, ut (b) multis in locis libet animadvertere. (c) Hoc vero potissimum nomine summa illa beatitudo appellata est, ne quis existimaret eam in rebus corporeis et caducis, quæ æterna esse non possunt, consistere.

Cur beatitudo vita æterna appelletur.

III. Neque enim hæc ipsa beatitudinis vox satis

(a) Luc. 18, 18. — (b) Matth. 19, 29 et 23, 46. Rom. 6, 22. — (c) Aug. de Civ. Dei, lib. 1° c. 11.

explicare poterat quod quærebatur, præsertim cum non defuerint homines inanis cujusdam sapientiæ opinione inflati, qui summum bonum in iis rebus ponerent, quæ percipiuntur sensibus: hæc enim pereunt et veterascunt: beatitudo vero nullo temporis termino delinienda est, quin potius terrena hæc longissime a vera felicitate absunt; a quo is quam maxime recedit, qui mundi amore et desiderio tenetur, scriptum est enim: (a) Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Et paulo post (b) : Mundus transit, et concupiscentia ejus. Hæc igitur parochi fidelium mentibus imprimenda diligenter curabunt, ut mortalia contemnere, nullamque in hac vita in qua non cives, (c) sed advenæ sumus, felicitatem obtineri posse in animum inducant. Quanquam hic etiam spe merito beati dicemur si, (d) abnegantes impietatem ac sæcularia desideria, sobrie, et juste, et pie vixerimus in hoc sæculo, expectantes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi. Hæc autem cum permulti, qui sibi ipsis (e) sapientes videbantur minus intelligerent, et in hac vita felicitatem quærendam putarent, stulti facti sunt et in maximas calamitates inciderunt.

Beatitudinem æternam esse oportere.

IV. Sed illud præterea ex vi hujus nominis vitam æternam percipimus, semel adeptam felicitatem amitti nunquam posse, ut falso nonnulli suspicati sunt: nam felicitas ex omnibus bonis sine ulla mali admixtione cumulatur, quæ cum hominis desiderium expleat, in æterna vita neces-

(a) 1 Joan. 2, 15. — (b) 1 Joan. 2, 17. — (c) 1 Pet. 2, 11. — (d) Tit. 2, 12, 13. — (e) Rom. 1, 22.

sario consistit : neque enim potest beatus non magnopere velle ut illis bonis quæ adeptus est, sibi perpetuo frui liceat. Quare, nisi ea possessio stabilis et certa sit, maximo cruciatu timoris angatur necesse est. *Vide Aug. de Civ. Dei, lib. 12, c. 20; lib. 22, c. 29 et 50. De libero Arbit. c. 25. De Verb. Domini Serm. 64 et Serm. 57 de Sanctis.*

Æterna beatitudo verbis explicari nequit.

V. Verum, quanta sit beatorum qui in cœlesti patria vivunt, felicitas, eaque ab ipsis tantum præterea nemine comprehendi possit, hæc ipse voces, cum vitam beatam dicimus, satis demonstrant; nam cum ad rem aliquam significandam eo nomine utimur, quod cum multis aliis commune est, facile intelligimus deesse propriam vocem, qua res illa plane exprimitur. Cum igitur felicitas iis vocibus declaretur, quæ non magis in beatos, quam in omnes qui perpetuo vivant, recte conveniunt hoc nobis argumento esse potest, alio rem et præstantiorem quamdam rem esse quam ut proprio vocabulo perfecte significare ejus rationem possimus; nam, et si plurima alia nomina cœlesti huic beatitudini in sacris Litteris tribuuntur, cuiusmodi sunt, (a) regnum Dei, (b) Christi, (c) cœlorum, (d) paradisi, (e) sancta civitas, nova Jerusalem, (f) domus Patris: tamen perspicuum est nullum ex iis ad ejus magnitudinem explicandam satis esse.

Hujus articuli vis ad suadendum pietatem.

VI. Quare parochi hoc loco oblatam sibi occasionem non prætermittent, fideles tam amplis præmiis, quæ vitæ æternæ nomine declarantur ad pietatem, justitiam et omnia christianæ religionis

(a) Act. 14, 22. — (b) 2 Petr. 1, 11. — (c) Matth. 5, 3, 20. — (d) Luc. 25, 45. — (e) Apoc. 21, 10. — (f) Joan. 14, 2.

officia invitandi. Constat enim, vitam in maximis bonis, quæ natura expetuntur, numerari solere: atqui hoc potissimum bono, cum vitam æternam dicimus, beatitudo definitur. Quod si exigua hæc et calamitosa vita, quæ tot et tam variis miseriis subjecta est, ut mors verius dicenda sit, nihil magis amatur, nihil aut carius aut jucundius esse potest; quo tandem animi studio, qua contentione æternam vitam illam querere debemus, quæ defunctis omnibus malis perfectam et absolutam honorum omnium rationem conjunctam habet? Nam, ut sancti Patres (a) tradiderunt, æternæ vitæ felicitas omnium malorum liberatione et honorum adeptione definienda est. De malis clarissima sunt sanctarum Litterarum testimonia: scriptum est enim in Apocalypsi: (b) Non esurient, neque sitient amplius; neque cadet super illos sol neque ullus æstus; et rursus: (c) Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. Jam vero beatorum immensa gloria, innumeraque solida lætitiæ et voluptatis genera futura sunt: cuius gloriæ magnitudinem cum animus noster capere, aut illa in animos nostros penetrare nullo modo possit, necesse est nos in illam, nempe in gaudium Domini introire, ut eo circumfusi mentis desiderium cumulate expleamus. Quamvis autem, ut sanctus Augustinus (d) scribit, facilius mala quibus carituri sumus, quam bona ac voluptates quas hausturi sumus numerari posse videantur,

(a) Chrysost. in 30 cap. ad Theod. lapsum. Aug. de Civ. Dei, lib. 22, c. 30. Anselm. Epist. 2 et de Similit. c. 47 et seqq. — (b) Apoc. 7, 16. — (c) Ilib. 21, 4. — (d) Serm. 6, 4, de Verb. Domini, et de Synb, ad Gatch., lib. 3, c. ult.

danda tamen erit opera ut quæ fideles summæ illius felicitatis adipiscendæ cupiditate inflammare poterunt breviter et dilucide explicentur.

Beatitudo duplex, essentialis et accidentalis.

VII. Sed illa imprimis distinctione uti oportebit, quam a gravissimis divinarum rerum scriptoribus accepimus, si enim duo bonorum genera esse statuunt, quorum alterum ad beatitudinis naturam pertinet, alterum ipsam beatitudinem consequitur; quare illa essentialia, hæc vero accessoria bona, docendi causa, appellarunt. Ac solida quidem beatitudo, quam essentialem communi nomine licet vocare, in eo sita est, ut Deum videamus, ejusque pulchritudine fruamur, qui est omnis bonitatis ac perfectionis fons et principium. (a) Hæc est vita æterna, inquit Christus Dominus, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum: quam sententiam sanctus Joannes videtur interpretari, cum ait: (b) Carissimi! nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus: scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Significat enim beatitudinem ex iis duobus constare, tum quod Deum intuebitur, qualis in natura sua ac substantia est, tum quod veluti dii efficietur.

Beati quales futuri v. gloria.

VIII. Nam qui illo fruuntur, quamvis propriam substantiam retineant, admirabilem tamen quamdam et prope divinam formam induunt, ut dii potius quam homines videantur. Hoc autem cur ita fiat, ex eo perspicuum est quod unquamque res vel ex ejus essentia, vel ex ejus similitudine et specie cognoscitur.

(a) Joan. 17, 5. — (b) Joan. 5, 2.

Beati quomodo Deum videbunt.

IX. At quoniam nihil est Deo simile ejus similitudinem adjumento ad perfectam ejus notitiam pervenire possimus, consequens est ut ejus naturam et essentiam videre nemini liceat, nisi hæc eadem divina essentia se nobis conjunxerit; atque id Apostoli verba illa significant: (a) Videamus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: nam quod inquit in ænigmate, interpretatur sanctus (b) Augustinus in similitudine ad Deum intelligendum accommodata. Quod etiam sanctus (c) Dionysius aperte ostendit cum affirmat nulla inferiorum similitudine superiora percipi posse, neque enim ex alicujus rei corporeæ similitudine, ejus quæ corpore careat essentia et substantia cognosci potest: cum præsertim necesse sit rerum similitudines minus concretionis habere, et magis spirituales esse quam res ipsas, quarum imaginem referunt; quemadmodum in omnium rerum cognitione facile experimur. Quoniam vero fieri non potest ut alicujus rei creatæ similitudo æque pura et spiritualis, ac Deus ipse est, reperiatur, ita fit ut ex nulla similitudine divinam essentiam perfecte intelligere possimus. Accedit etiam, quod omnes creatæ res certis perfectionis terminis circumscribuntur: at Deus infinitus est, neque illius rei creatæ similitudo ejus immensitatem capere potest. Quocirca una illa ratio divinæ substantiæ cognoscendæ relinquatur, ut ea se nobis conjungat et incredibili quodam modo intelligentiam nostram altius extollat, atque ita idonei ad ejus naturæ speciem contemplandam reddamur. Id vero lumine gloriæ

(a) 1 Cor. 13, 12. — (b) Augustinus, lib. 13 de Civ. Dei, c. 9. — (c) Dionys. Areop. de Divin. nom., c. 1.

assequemur, cum eo splendore illustrati, (a) Deum lumen verum in ejus lumine videbimus.

Beatitudinis fons.

X. Nam beati Deum præsentem semper intuentur; quo quidem dono (b) omnium maximo et præstantissimo divinæ essentia participes effecti, vera et solida beatitudine potiuntur, quam nos ita credere debemus, ut eam etiam et Dei benignitate, cum certa spe nobis expectandam esse in Symbolo Patrum definitum sit: (c) inquit enim: Exspecto resurrectionem mortuorum et vitam venturi sæculi. Divinæ hæc plane sunt, neque ullis verbis explicari, aut cogitatione comprehendi a nobis possunt.

Similitudo.

XI. Verum licet aliquam hujus beatitudinis imaginem; in iis etiam rebus quæ sensu percipiuntur, cernere. Nam (d) quemadmodum ferrum, admoto igni, ignem concipit, et quamvis ejus substantia non matetur, fit tamen ut diversum quiddam nimirum ignis esse videatur; eodem modo qui in celestem illam gloriam admissi sunt, Dei amore inflammati, ita afficiuntur, cum tamen id quod sunt esse non desinant, ut multo magis distare ab iis qui in hac vita sunt, merito dici possint quam ferrum candens ab eo quod nullam caloris vim in se contineat.

Essentialis beatitudo in quo sita.

XII. Ut igitur rem paucis complectamur, summa illa et absoluta beatitudo, quam essentialem vocamus, in Dei possessione constituenda est: quid enim ei ad perfectam felicitatem deesse potest,

(a) Ps. 55, 10. — (b) 2 Pet. 1, 4. — (c) Symbolo Const. — (d) Ex Anselm., lib. Simil., c. 16.

qui Deum optimum et perfectissimum possidet?

Beatitudinis accessoria.

XIII. Verum ad illam tamen quædam accedunt ornamenta omnibus beatis communia: quæ quoniam ab humana ratione minus remota sunt, vehementius quoque animos nostros commovere et excitare solent. (a) Lujus generis ea sunt de quibus Apostolus ad Romanos videtur intelligere. (b) Gloria et honor et pax omni operanti bonum; nam gloria tandem beati perfruenter beatitudinem, vel cum ejus natura maxime conjunctam esse ostendimus: sed ea etiam quæ constat ex clara et aperta notitia quam singuli de alterius eximia et præstanti dignitate habituri sunt.

Primum. — At vero quantus ille honor existimandus est, qui eis a Domino tribuitur, cum non amplius (c) servi, sed amici, (d) fratres, (e) ac filii Dei vocentur? Quare ita electos suos amantissimis et honorificentissimis verbis Salvator noster compellabit: (f) Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum; ut merito liceat exclamare: (g) Nimis honorifici sunt amici tui, Deus. Sed laudibus etiam a Christo Domino coram Patre cælesti et angelis ejus celebrabuntur.

Secundum. — Præterea si hoc commune omnibus hominibus desiderium natura ingenuit honoris qui a veris sapientia præstantibus habeatur, quod eos locupletissimos virtutis suæ testes fore existiment, quantum beatorum gloriæ æssurum putamus quod alius alium summo honore prosequetur?

(a) Aug. de Civ. Dei, lib. 22, c. 59. — (b) Rom. 2, 10. — (c) Joan. 15, 15. — (d) Matth. 12, 49. — (e) Rom. 8, 15, 16. — (f) Matth. 25, 34. — (g) Ps. 153, 17.

Tertium. — Infinita esset omnium oblectationum enumeratio quibus beatorum gloria cumulata erit, ac ne cogitatione quidem fingere eas possumus. Sed tamen hoc fidelibus persuasum esse debet, quæcumque nobis jucunda in hac vita contingere vel etiam optari queant, sive ea ad mentis cognitionem, sive ad corporis perfectum habitum pertineant, earum rerum omnium copiis beatam cælestium vitam circumfluere; quamvis hoc altiore quodam modo quam (a) oculus vidit aut auris audivit, aut in cor hominis ascendit, fieri Apostolus affirmat.

Quartum. — Nam corpus quidem, quod antea crassum et concretum erat, cum in celo, detracta mortalitate, tenue et spirituale effectum fuerit, nullis amplius alimentis indigebit.

Quintum. — Anima autem æterno gloriæ pabulo, quod magni illius convivii auctor transiens omnibus ministrabit, (b) cum summa voluptate exsaturabitur.

Sextum. — Quis vero pretiosas vestes aut regales corporis ornatus desiderare poterit, ubi nullus harum rerum usus futurus sit: omnesque immortalitate et splendore amicti et sempiternæ gloriæ corona ornati erunt.

Septimum. — Sed si amplæ etiam et magnificæ domus possessio ad humanam felicitatem pertinet, quid cælo ipso quod Dei claritate undique collustratur vel amplius vel magnificentius cogitari potest? Quare propheta cum ejus domicilii pulchritudinem sibi ante oculos poneret, et ad beatas illas sedes perveniendi cupiditate arderet: (c) Quam dilecta, inquit, tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit et deficit anima mea in atria Domini; cor meum et caro mea exsultaverunt

(a) 1 Cor. 2, 9. — (b) Luc. 12, 37. — (c) Psal. 85, 1.

in Deum vivum. Atque ut hic sit omnium fidelium animus, hæc communis vox omnium quemadmodum parochi vehementer optare, ita etiam omni studio curare debent; nam (a) in domo Patris mei, inquit Dominus, mansiones multæ sunt, in quibus majora et minoræ præmia, ut quisque promeritus erit, reddentur. (b) Qui enim parce seminat, parce et metet; qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet.

Certa ratio acquirendæ beatitudinis.

XIV. Quare non solum ad eam beatitudinem fideles excitabunt, verum etiam ejus consequendæ certam rationem hanc esse frequenter monebunt, ut fide et in oratione et sacramentorum salutari usu perseverantes, ad omnia benignitatis officia in proximos se exerceant; ita enim Dei misericordia fiet qui beatam illam gloriam diligentibus se præparavit, ut aliquando impleatur quod dictum est per prophetam (c): Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fiduciæ, et in requie opulenta.

(a) Joan. 14, 2. — (b) 2 Cor. 9, 6. — (c) Isai. 52, 18.

corporea, sed de spirituali, qua a morte peccati ad vitam innocentem resurgitur, accipiendum esse. Itaque his verbis planum fit, eum errorem tolli et veram corporis resurrectionem confirmari.

Carnis resurrectio ut probanda.

IV. Verum parochi partes erunt hanc veritatem illustrare exemplis ex Veteri Novoque Testamento, et ex omni ecclesiastica historia depromptis, alii enim ab (a) Elia, et (b) Eliseo in Veteri Testamento; alii præter eos quos (c) Christus Dominus a morte excitavit, a (d) sanctis Apostolis, aliisque permultis ad vitam revocati sunt, quæ resurrectio multorum hujus articuli doctrinam confirmat, ut enim plures a morte excitatos credimus, ita universos ad vitam revocatum iri credendum est. quin etiam præcipuus fructus, quem nos ex hujusmodi miraculis capere debemus, ille est, ut summam fidem huic articulo tribuamus. Sunt multa testimonia, quæ parochis qui in sacris Litteris mediocriter versati sunt, facile occurrent. Illustriora vero loca sunt in Veteri quidem Testamento, quæ leguntur apud Job, cum ait (e), se in carne sua conspecturum Deum suum; et apud Daniele, de iis (f) qui in pulvere terræ dormiant, alios in vitam æternam, alios in opprobrium sempiternum evigilatos: in Novo autem Testamento, quæ sanctus Matthæus refert de disputatione (g) quam Dominus cum Sadducæis habuit, præter ea quæ Evangelistæ (h) narrant de extremo judicio. Atque huc etiam referenda sunt, quæ Apostolus ad Corin-

(a) 3 Reg. 17, 19. — (b) 4 Reg. 4, 31 et 13, 21. — (c) Matth. 9, 25. Luc. 7, 14, 11. Joan. 11, 45, 46. — (d) Ad Cor. 9, 40 et 20, 10. — (e) Job. 19, 26. — (f) Dan. 12, 2. — (g) Matth. 22, 31. — (h) Joan. 5, 25, 28, 29.

thios (a), et ad Thessalonicenses (b) scribens accurata oratione disseruit.

Similitudines quibus resurrectio illustratur.

V. Sed quamvis hoc fide certissimum sit, multum tamen proderit, vel exemplis vel rationibus ostendere, id quod fides credendum proponit, a natura, aut ab humanæ mentis intelligentia non abhorreere. Itaque Apostolus quærenti quomodo resurgerent mortui, sic respondit: (c) Insuper tu! quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur; et quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas; sed nudum granum, ut puta tritici, aut alicujus cæterorum, Deus autem dat illi corpus sicut vult; et paulo post inquit: Seminatur in corruptione, surget in corruptione. Ad eam similitudinem multas præterea adjungi posse sanctus (d) Gregorius ostendit: Lux enim, inquit, quotidie quasi moriendo oculis subtrahitur, et rursus quasi resurgendo revocatur, et arbusta viriditatem amittunt, et rursus quasi resurgendo reparantur, et semina putrescendo moriuntur, et rursus germinando resurgunt.

Rationibus probatur resurrectio.

VI. Rationes illæ præterea, quæ ab ecclesiasticis scriptoribus afferuntur, satis ad eam rem probandum accommodatæ videri possunt.

Prima. — Ac primum quidem, cum animæ immortales sint, et tanquam pars hominis ad humana corpora naturalem propensionem habeant, eas a corporibus sejunctas perpetuo manere, præter naturam existimandum est.

Secunda. — Quoniam vero quod natura adversatur ac violentum est, diuturnum esse non potest,

(a) 1 Corinth. 15. — (b) 1 Thessal. 4, 15. — (c) 1 Cor. 15, 36. — (d) S. Gregor. lib. 14. Moral. c. 28, 29, 30.

consentaneum fore videtur, ut denuo cum corporibus jungantur; ex quo etiam sequitur ut corporum resurrectione futura sit: quo quidem argumentandi genere Salvator ipse noster usus est, (a) cum adversus Sadducæos disputans, ex animarum immortalitate corporum resurrectionem conclusit

Tertia. — Deinde cum malis supplicia, bonis præmia a iustissimo Deo sint proposita, (b) ex illis vero quam plurimi, antequam debitas pœnas persolvant, ex his magna ex parte nullis affecti virtutis præmiis e vita decedant, necesse est iterum animas cum corporibus conjungi, ut pro sceleribus aut recte factis corpora, quibus veluti peccati sociis homines utuntur, una cum anima pœna aut præmio afficiantur. Qui locus diligentissime tractatus est a sancto (c) Chrysostomo in Homilia ad populum Antiochenum. Quare Apostolus, cum de resurrectione dissereret: (d) Si in hac vita, inquit, tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Quæ quidem verba nemo ad animæ miseriam referri existimabit: quæ cum immortalis sit, quamvis corpora non resurgerent, in futura tamen vita beatitudine frui posset: vero de toto homine intelligenda sunt. Nisi enim corpori debita pro laboribus præmia reddantur, necesse est ut, qui quemadmodum Apostoli, tot ærumnas et calamitates in vita perpessi sunt, omnium sint miserimi. Idem vero multo apertius docet ad Thessalonicenses his verbis: (e) Gloriamur in Ecclesiis Dei pro patientia vestra, et fide in omnibus persecutionibus vestris, et tribulationibus, quas

(a) Matth. 22, 33. — (b) Damasc. lib. 4, de Fide orthodox., cap. 23. Ambr. lib. de Fide resurr. — (c) S. Chrysostomus, Homil. 49 et 50. — (d) 1 Cor. 15, 19. — (e) 2 Thess. 1, 4 et d.

sustinetis in exemplum justii judicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo et patimini; si tamen justum est apud Deum retribuere tribulationem iis qui vos tribulant, et vobis, qui tribulamini, requiem vobiscum in revelatione Domini Jesu de cælo, cum Angelis virtutis ejus in flamma ignis dantis vindictam iis qui non noverunt Deum et qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi.

Quarta. — Adde etiam non posse homines, quandiu anima a corpore sejuncta est, plenam felicitatem et bonis omnibus cumulatam adipisci. Ut enim quælibet pars, a toto separata, imperfecta est, ita etiam anima, quæ corpori non est adjuncta: ex quo sequitur, ut illi ad summam felicitatem nihil desit, corporum resurrectionem necessariam esse. His igitur, atque aliis hujusmodi rationibus parochus fideles in hoc articulo erudire poterit.

Varia resurgentium conditio.

VII. Explicare præterea diligenter oportebit ex Apostoli doctrina, quinam ad vitam suscitandi sint; nam ad Corinthios scribens: (a) Sicut in Adam, inquit, omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur. Omni itaque malorum bonorumque discrimine remoto, omnes a mortuis, quanquam non omnium par conditio futura est resurgent: (b) Qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii.

Omnes resurgemus.

VIII. Cum autem omnes dicimus, tam eos intelligimus qui adventante judicio mortui jam

(a) 1 Cor. 15, 22. — (b) Joan. 5, 29.

erunt, quam eos qui moriuntur. Huic enim sententia, quæ asserit omnes morituros esse, nemine excepto, Ecclesiam acquiescere, ipsamque sententiam magis veritati convenire, scriptum reliquit sanctus (a) Hieronymus; idem sentit et sanctus Augustinus. (b) Neque vero huic sententia repugnant Apostoli verba (c) ad Thessalonicenses scripta: Mortui qui in Christo sunt, resurgent primi; deinde nos, qui vivimus, qui relinquitur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera, nam sanctus Ambrosius, (d) cum ea explanaret, ita inquit: In ipso raptu mors præveniet, et quasi per soporem ut egressa anima in momento reddatur: cum enim tollentur, morientur, ut pervenientes ad Dominum, præsentia Domini recipiant animas, quia cum Domino mortui esse non possint. Eademque sententia comprobatur sancti (e) Augustini auctoritate in libro *de Civitate Dei*.

Proprium corpus cujusque resurget.

IX. Cum vero multum referat nobis certo persuaderi hoc ipsum, atque adeo idem corpus, quod uniuscujusque proprium fuit, quamvis corruptum sit, et in pulverem redierit, tamen ad vitam suscitandum esse, illud etiam parochus accurate explicandum suscipiet. Hæc Apostoli est sententia, cum inquit: (f) Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: ea voce, Hoc, proprium corpus aperte demonstrans. Job etiam de eo clarissime vaticinatus est: (g) Et in carne mea, inquit, videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspecturi sunt, et non alius. Hoc idem col-

(a) S. Hieron. Epist. 152. — (b) Aug., de Civit. Dei, lib. 20, c. 20. — (c) 1 Thess. 4, 15. — (d) In 1 Epist. ad Thess., c. 4. — (e) Lib. 20, c. 20. — (f) 1 Cor. 15, 55. — (g) Job. 19, 26.

ligitur ex ipsius resurrectionis definitione: est enim resurrectio, auctore (a) Damasceno, ad eum statum unde cecideris revocatio. Denique si consideremus, cujus rei causa resurrectionem futuram paulo ante demonstratum est, nil erit, quod cujusquam animum hac in re dubium facere possit. Idcirco autem corpora excitanda esse docuimus, (b) ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. Hominem igitur ex ipso corpore, cujus opera vel Deo, vel dæmoni, servivit, resurgere oportet, ut cum eodem corpore triumpho coronas et præmia consequatur, aut pœnas et supplicia miserrime perferat.

Quo in statu corpora resurgent.

X. Neque vero corpus tantum resurget, sed quidquid ad illius naturam veritatem, atque ad hominis decus et ornamentum pertinet, restituendum est. Præclarum ea de re (c) sancti Augustini testimonium legimus: Nihil tunc vitii, inquit, in corporibus existet, si aliqui plus pinguedine obesi et crassi exstiterint, non totam corporis molem assument; sed quod illam habitudinem superabit, reputabitur superfluum, et e diverso, quæcumque vel morbus, vel senium confecit in corpore, reparabitur per Christum virtute divina, ut, si aliqui propter macrorem fuerint graciles quia Christus non solum nobis corpus reparabit, sed quidquid per miseriam hujus vitæ fuerit nobis ademptum. Item alio loco (d): Non resumet homo capillos quos habuerit, sed quos decuerit, juxta illud:

(a) Damasc. lib. 4 de Fide orthod. 28. — (b) 2 Cor. 5, 10. — (c) S. Aug. l. 22, de Civ. Dei, c. 19, 20, 21, et Ench. c. 86, 87, 98, 89. Hier. Epist. 59 et 61. — (d) S. Aug., Ench. cap. 89.

Omnes capilli capitis vestri numerati sunt, (a) qui secundum divinam sapientiam sunt, reparandi.

Nemo mancus post resurrectionem.

XI. In primis vero, quoniam membra ad veritatem humanæ naturæ pertinent, simul restituentur omnia : qui enim vel ab ipso ortu oculis capti sunt, vel ob aliquem morbum lumina amiserunt, claudi, atque omnino manci et quibusvis membris debiles, integro ac perfecto corpore resurgent : aliter enim animæ desiderio, quæ ad corporis conjunctionem propensa est, minime satisfactum esset : cujus tamen cupiditatem in resurrectione explendam esse, sine dubitatione credimus. Præterea, satis constat resurrectionem æque ac creationem, inter præcipua Dei opera numerari. Quemadmodum igitur omnia a Deo initio creationis perfecta fuerunt, ita etiam in resurrectione futurum omnino affirmare oportet.

Cicatrices martyribus ad gloriam, nefariis ad miseriam post resurrectionem supererunt.

XII. Neque id de martyribus solum fatendum est, de quibus sanctus (b) Augustinus ita testatur : Non erunt absque illis membris ; non enim posset illa mutilatio non esse corporis vitium, alioquin, qui capite truncati sunt, deberent sine capite resurgere ; verum tamen exstabant in eorumdem membrorum articulis gladii cicatrices refulgentes super omne aurum et lapidem pretiosum, veluti et cicatrices vulnerum Christi ; quod de improbis quoque verissime dicitur, etsi illorum culpa membra amputata fuerint ; nam quo plura membra habebunt, tanto acerbiori dolorum cruciatu con-

(a) Matth. 10 50. — (b) Lib. 22, de Civit. Dei. c. 20.

ficientur : quare illa membrorum restitutio non ad eorum felicitatem, sed calamitatem ac miseriam est redundatura ; cum merita non ipsis membris, sed personæ, cujus corpori conjuncta sunt adscribantur : nam iis qui pœnitentiam egerint, ad præmium ; illis vero qui eandem contempserint ad supplicium restituentur. Hæc vero si a parochis attente considerentur, nunquam eis rerum et sententiarum copia deerit ad excitandos inflammandosque pietatis studio fidelium animos, ut, vitæ hujus molestias et ærumnas cogitantes beatam illam resurrectionis gloriam, quæ justis et piis proposita est, avide expectent.

Immortalia resurgent corpora.

XIII. Sequitur nunc ut fideles intelligant, si ea spectemus, quæ corporis substantiam constituent, quamvis illud ipsum atque idem corpus a mortuis revocari oporteat, quod antea extinctum fuerat ; longe aliam tamen et diversam ejus conditionem fore ; ut enim cætera omittamus, in eo maxime resurgentium corpora omnia a se ipsis different, quod, cum antea mortis legibus subjecta essent, posteaquam ad vitam suscitata fuerint, sublato bonorum malorumque discrimine, immortalitatem assequentur.

Unde sunt corpora immortalia.

XIV. Quam quidem admirabilem naturæ restitutionem insignis Christi victoria meruit, quam de morte reportavit, quemadmodum sacrarum Scripturarum testimonia nos admonent ; scriptum est enim : (a) Præcipitabit mortem in sempiternum. Et alibi : (b) Ere mors tua, o mors ! quod explicans Apostolus, inquit (c) Novissime ini-

(a) Isa. 25, 8. — (b) Oseeæ, 13, 14. — (c) 1 Cor. 15, 26.

mica destruetur mors; et apud sanctum Joannem legimus: (a) Mors ultra non erit. Decebat autem maxime, Christi Domini merito (b) quo mortis imperium eversum est peccatum Adæ longo intervallo superari: eidem etiam divinæ justitiæ consentaneum fuit, ut boni beata vita perpetuo fruerentur; mali vero sempiternas pœnas luentes, (c) quærerent mortem et non invenirent, optarent mori, et mors fugeret ab eis. Atque hæc quidem immortalitas bonis malisque communis erit.

Quatuor gloriæ corporum dotes.

XV. Habebunt præterea sanctorum rediviva corpora insignia quædam et præclara ornamenta, quibus multo nobiliora futura sint, quam unquam antea fuerint. Præcipua vero sunt quatuor illa quæ dotes appellantur, ex Apostoli doctrina a Patribus observatæ. De his August. serm. 99 de Temp. Ambr. in com. in 1 ad Cor. c. 15.

Impassibilitas.

Earum prima est impassibilitas, munus scilicet et dos, quæ efficiet, ne molesti aliquid pati, ullo dolore aut incommodo affici queant, nihil enim aut frigor vis, aut flammæ ardor, aut aquarum impetus obesse eis poterit. (d) Seminatur, inquit Apostolus, in corruptione, surget in incorruptione. Quod autem impassibilitatem potius quam incorruptionem scholastici appellarint, ea causa fuit, ut, quod est proprium corporis gloriosi significarent: non enim impassibilitas illis communis est cum damnatis, quorum corpora, licet incorruptibilia sint, æstuarè tamen possint, atque algere, variisque cruciatibus affici.

(a) Apoc. 2, 4. — (b) Hebr. 21, 14. — (c) Apoc. 9, 6. — (d) 1 Cor. 15, 42.

Claritas.

Hanc consequitur claritas, qua sanctorum corpora tanquam sol fulgebunt, ita enim apud sanctum Matthæum testatur Salvator noster: (a) Justi, inquit, fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Ac ne quis de eo dubitaret, (b) suæ transfigurationis exemplo declaravit. Hanc interdum Apostolus gloriam, modo claritatem appellat: (c) Reformabit, inquit, corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Et rursum: (d) Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Hujus etiam gloriæ imaginem quamdam vidit populus Israel in deserto, (e) cum facies Moysis ex colloquio et præsentia Dei ita colluceret, ut in eam filii Israel oculos intendere non possent. Est vero claritas hæc fulgor quidam ex summa animæ felicitate ad corpus redundans, ut sit quædam communicatio illius beatitudinis, qua anima fruitur: quomodo etiam anima ipsa beata efficitur, quod in eam pars divinæ felicitatis derivetur. Hoc vero munere non æque omnes, perinde ac primo ornari credendum est. Erunt quidem sanctorum corpora omnia æque impassibilia, sed eundem splendorem non habebunt; nam, ut testatur Apostolus: (f) Alia claritas solis, alia claritas lunæ, et alia claritas stellarum: stella enim a stella differt in claritate, sic et resurrectio mortuorum.

Agilitas.

Cum hæc dote conjuncta est illa, quam agilitatem vocant, qua corpus ab onere, quo nunc premitur, liberabitur: facillimeque in quamcum-

(a) Matth. 13, 43. — (b) Matth. 17, 2. — (c) Phil. 3, 21. — (d) 1 Cor. 15, 43. — (e) Exod. 34, 29 et d. 2 Cor. 3, 7. — (f) 1 Cor. 15, 41.

que partem anima voluerit, ita moveri poterit, ut ea motione nihil celerius esse queat, quemadmodum aperte sanctus (a) Augustinus in libro *de Civitate Dei*, et (b) Hieronymus in Isaiam docuerunt. Quare ab Apostolo dictum est: Seminatur in infirmitate, surget in virtute.

Subtilitas.

His vero addita est, quæ vocatur subtilitas; cuius virtute corpus animæ imperio omnino subicietur, eique serviet et ad nutum præsto erit, quod ex illis Apostoli verbis ostenditur: (c) Seminatur, inquit, corpus animale, surget corpus spirituale. Hæc fere sunt præcipua capita quæ in hujus articuli explicatione tradenda erunt.

Quot et quæ fructus ex hoc articulo capiuntur.

XVI. Ut autem fideles sciant quem fructum ex tot tantorumque mysteriorum cognitione capere possint.

Primus. — Primum declarare oportebit, maxime a nobis Deo gratias agendas esse, qui hæc sapientibus absconderit, et revelaverit parvulis. Quot enim viri vel prudentiæ laude præstantes, vel singulari doctrina præditi, in hac tam certa veritate cæci plane fuerunt? Quod igitur nobis illa patefecerit, quibus ad eam intelligentiam aspirare non licebat, est quod summam eius benignitatem et clementiam perpetuis laudibus celebremus.

Secundus. — Deinde magnus etiam ille fructus ex hujus articuli meditatione consequetur, quod scilicet in eorum morte, qui nobis necessitudine vel benevolentia conjuncti sunt, facile tum alios

(a) Aug. de Civ. Dei, lib. 15, c. 48 et 20, et lib. 52, c. 11. — (b) Hieron. in Isaiam, c. 40. — (c) 1^a Cor. 15, 44.

tum nos ipsos consolabimur: quo quidem genere consolationis Apostolum usum esse constat, cum ad Thessalonicenses (a) de dormientibus scriberet.

Tertius. — Sed in omnibus etiam aliis ærumnis et in calamitatibus, futuræ resurrectionis cogitatio summam nobis doloris levationem afferet; quemadmodum sancti Job exemplo didicimus qui una hac spe afflictum et morientem animum sustentabat, fore aliquando ut in resurrectione Dominum (b) Deum suum conspiceret.

Quartus. — Præterea, hoc plurimum valebit ad persuadendum fidelibus populis, ut rectam vitam, integram, ab omnique prorsus peccati labe puram agere quam diligentissime curent; si enim cogitaverint ingentes illas divitias quæ resurrectionem consequuntur, ipsis propositas esse, facile ad virtutis et pietatis studia allicientur.

Quintus. — Contra vero nulla res majorem vim habitura est ad comprimendas animi cupiditates, hominesque a sceleribus avocandas, quam si sæpius admoneantur, quibusnam malis et cruciatibus improbi afficiendi sint, (c) qui extremo illo die procedent in resurrectionem judicii.

ARTICULUS XII.

Cur hic articulus in Symbolo sit ultimus.

I. *Vitam æternam.* Sancti Apostoli, duces nostri, Symbolum, quo fidei nostræ summa continetur, æternæ vitæ articulo claudi et terminari voluerunt: tum quia post carnis resurrectionem, nihil aliud fidelibus expectandum est, nisi æternæ vitæ præmium; tum vero, ut perfecta illa felicitas et bonis omnibus cumulata, nobis

(a) 1 Thess. 4, 15. — (b) Job. 49, 26. — (c) Joan. 5, 29.

semper ante oculos versaretur, doceremurque in ea mentem et cogitationes nostras omnes dirigendas esse. Quare parochi in erudiendis fidelibus nunquam intermittunt, præmiis æternæ vitæ propositis, eorum animos accendere, ut, quæcumque vel difficillima christiani nominis causa subeunda esse docerunt, facilia atque adeo jucunda existiment, promptioresque ad parendum Deo et alacriores reddantur.

Quæ sit hujus articuli disciplina.

II. Sed quoniam sub his verbis, quæ ad beatitudinem nostram declarandam hoc loco usurpantur, plurima mysteria in occulto latent, ea sic aperienda sunt, ut quantum cujusque ingenium ferat, omnibus patere possint. Admonendi igitur sunt fideles his vocibus, *Vitam æternam*, non magis perpetuitatem vitæ, cui etiam dæmones sceleratique homines addicti sunt, quam in perpetuitate beatitudinem, quæ beatorum desiderium expleat, significari. Atque ita intelligebat legisperitus ille, qui a Domino Salvatore nostro, (a) quid sibi faciendum esset, ut vitam æternam possideret, in Evangelio quæsit; perinde ac si diceret: Quænam mihi præstanda sunt ut ad eum locum ubi perfecta felicitate frui liceat perveniam? In hunc vero sensum sacræ Litteræ hæc verba accipiunt, ut (b) multis in locis libet animadvertere. (c) Hoc vero potissimum nomine summa illa beatitudo appellata est, ne quis existimaret eam in rebus corporeis et caducis, quæ æterna esse non possunt, consistere.

Cur beatitudo vita æterna appelletur.

III. Neque enim hæc ipsa beatitudinis vox satis

(a) Luc. 18, 18. — (b) Matth. 19, 29 et 23, 46. Rom. 6, 22. — (c) Aug. de Civ. Dei, lib. 1° c. 11.

explicare poterat quod quærebatur, præsertim cum non defuerint homines inanis cujusdam sapientiæ opinione inflati, qui summum bonum in iis rebus ponerent, quæ percipiuntur sensibus: hæc enim pereunt et veterascunt: beatitudo vero nullo temporis termino delinienda est, quin potius terrena hæc longissime a vera felicitate absunt; a quo is quam maxime recedit, qui mundi amore et desiderio tenetur, scriptum est enim: (a) Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. Et paulo post (b) : Mundus transit, et concupiscentia ejus. Hæc igitur parochi fidelium mentibus imprimenda diligenter curabunt, ut mortalia contemnere, nullamque in hac vita in qua non cives, (c) sed advenæ sumus, felicitatem obtineri posse in animum inducant. Quanquam hic etiam spe merito beati dicemur si, (d) abnegantes impietatem ac sæcularia desideria, sobrie, et juste, et pie vixerimus in hoc sæculo, expectantes beatam spem et adventum gloriæ magni Dei et Salvatoris nostri Jesu Christi. Hæc autem cum permulti, qui sibi ipsis (e) sapientes videbantur minus intelligerent, et in hac vita felicitatem quærendam putarent, stulti facti sunt et in maximas calamitates inciderunt.

Beatitudinem æternam esse oportere.

IV. Sed illud præterea ex vi hujus nominis vitam æternam percipimus, semel adeptam felicitatem amitti nunquam posse, ut falso nonnulli suspicati sunt: nam felicitas ex omnibus bonis sine ulla mali admixtione cumulatur, quæ cum hominis desiderium expleat, in æterna vita neces-

(a) 1 Joan. 2, 15. — (b) 1 Jo. n. 2, 17. — (c) 1 Pet. 2, 11. — (d) Tit. 2, 12, 13. — (e) Rom. 1, 22.

sario consistit : neque enim potest beatus non magnopere velle ut illis bonis quæ adeptus est, sibi perpetuo frui liceat. Quare, nisi ea possessio stabilis et certa sit, maximo cruciatu timoris angatur necesse est. *Vide Aug. de Civ. Dei, lib. 12, c. 20; lib. 22, c. 29 et 50. De libero Arbit. c. 25. De Verb. Domini Serm. 64 et Serm. 57 de Sanctis.*

Æterna beatitudo verbis explicari nequit.

V. Verum, quanta sit beatorum qui in cœlesti patria vivunt, felicitas, eaque ab ipsis tantum præterea nemine comprehendi possit, hæc ipse voces, cum vitam beatam dicimus, satis demonstrant; nam cum ad rem aliquam significandam eo nomine utimur, quod cum multis aliis commune est, facile intelligimus deesse propriam vocem, qua res illa plane exprimitur. Cum igitur felicitas iis vocibus declaretur, quæ non magis in beatos, quam in omnes qui perpetuo vivant, recte conveniunt hoc nobis argumento esse potest, altiorum et præstantiorum quamdam rem esse quam ut proprio vocabulo perfecte significare ejus rationem possimus; nam, et si plurima alia nomina cœlesti huic beatitudini in sacris Litteris tribuuntur, cuiusmodi sunt, (a) regnum Dei, (b) Christi, (c) cœlorum, (d) paradisi, (e) sancta civitas, nova Jerusalem, (f) domus Patris : tamen perspicuum est nullum ex iis ad ejus magnitudinem explicandam satis esse.

Hujus articuli vis ad suadendum pietatem.

VI. Quare parochi hoc loco oblatam sibi occasionem non prætermittent, fideles tam amplis præmiis, quæ vitæ æternæ nomine declarantur ad pietatem, justitiam et omnia christianæ religionis

(a) Act. 14, 22. — (b) 2 Petr. 1, 11. — (c) Matth. 5, 3, 20. — (d) Luc. 25, 45. — (e) Apoc. 21, 10. — (f) Joan. 14, 2.

officia invitandi. Constat enim, vitam in maximis bonis, quæ natura expetuntur, numerari solere : atqui hoc potissimum bono, cum vitam æternam dicimus, beatitudo definitur. Quod si exigua hæc et calamitosa vita, quæ tot et tam variis miseris subjecta est, ut mors verius dicenda sit, nihil magis amatur, nihil aut carius aut jucundius esse potest; quo tandem animi studio, qua contentione æternam vitam illam querere debemus, quæ defunctis omnibus malis perfectam et absolutam honorum omnium rationem conjunctam habet ? Nam, ut sancti Patres (a) tradiderunt, æternæ vitæ felicitas omnium malorum liberatione et honorum adeptione definienda est. De malis clarissima sunt sanctarum Litterarum testimonia : scriptum est enim in Apocalypsi : (b) Non esurient, neque sitient amplius; neque cadet super illos sol neque ullus æstus; et rursus : (c) Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. Jam vero beatorum immensa gloria, innumeraque solida lætitiæ et voluptatis genera futura sunt : cuius gloriæ magnitudinem cum animus noster capere, aut illa in animos nostros penetrare nullo modo possit, necesse est nos in illam, nempe in gaudium Domini introire, ut eo circumfusi mentis desiderium cumulate expleamus. Quamvis autem, ut sanctus Augustinus (d) scribit, facilius mala quibus carituri sumus, quam bona ac voluptates quas hausturi sumus numerari posse videantur,

(a) Chrysost. in 30 cap. ad Theod. lapsum. Aug. de Civ. Dei, lib. 22, c. 30. Anselm. Epist. 2 et de Similit. c. 47 et seqq. — (b) Apoc. 7, 16. — (c) Ilib. 21, 4. — (d) Serm. 6, 4, de Verb. Domini, et de Synb, ad Gatch., lib. 3, c. ult.

danda tamen erit opera ut quæ fideles summæ illius felicitatis adipiscendæ cupiditate inflammare poterunt breviter et dilucide explicentur.

Beatitudo duplex, essentialis et accidentalis.

VII. Sed illa imprimis distinctione uti oportebit, quam a gravissimis divinarum rerum scriptoribus accepimus, si enim duo bonorum genera esse statuunt, quorum alterum ad beatitudinis naturam pertinet, alterum ipsam beatitudinem consequitur; quare illa essentialia, hæc vero accessoria bona, docendi causa, appellarunt. Ac solida quidem beatitudo, quam essentialem communi nomine licet vocare, in eo sita est, ut Deum videamus, ejusque pulchritudine fruamur, qui est omnis bonitatis ac perfectionis fons et principium. (a) Hæc est vita æterna, inquit Christus Dominus, ut cognoscant te solum Deum verum, et quem misisti Jesum Christum: quam sententiam sanctus Joannes videtur interpretari, cum ait: (b) Carissimi! nunc filii Dei sumus, et nondum apparuit quid erimus: scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Significat enim beatitudinem ex iis duobus constare, tum quod Deum intuebitur, qualis in natura sua ac substantia est, tum quod veluti dii efficietur.

Beati quales futuri v. gloria.

VIII. Nam qui illo fruuntur, quamvis propriam substantiam retineant, admirabilem tamen quamdam et prope divinam formam induunt, ut dii potius quam homines videantur. Hoc autem cur ita fiat, ex eo perspicuum est quod unquamque res vel ex ejus essentia, vel ex ejus similitudine et specie cognoscitur.

(a) Joan. 17, 5. — (b) Joan. 5, 2.

Beati quomodo Deum videbunt.

IX. At quoniam nihil est Deo simile ejus similitudinem adjumento ad perfectam ejus notitiam pervenire possimus, consequens est ut ejus naturam et essentiam videre nemini liceat, nisi hæc eadem divina essentia se nobis conjunxerit; atque id Apostoli verba illa significant: (a) Videamus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem: nam quod inquit in ænigmate, interpretatur sanctus (b) Augustinus in similitudine ad Deum intelligendum accommodata. Quod etiam sanctus (c) Dionysius aperte ostendit cum affirmat nulla inferiorum similitudine superiora percipi posse, neque enim ex alicujus rei corporeæ similitudine, ejus quæ corpore careat essentia et substantia cognosci potest: cum præsertim necesse sit rerum similitudines minus concretionis habere, et magis spirituales esse quam res ipsas, quarum imaginem referunt; quemadmodum in omnium rerum cognitione facile experimur. Quoniam vero fieri non potest ut alicujus rei creatæ similitudo æque pura et spiritualis, ac Deus ipse est, reperiatur, ita fit ut ex nulla similitudine divinam essentiam perfecte intelligere possimus. Accedit etiam, quod omnes creatæ res certis perfectionis terminis circumscribuntur: at Deus infinitus est, neque illius rei creatæ similitudo ejus immensitatem capere potest. Quocirca una illa ratio divinæ substantiæ cognoscendæ relinquatur, ut ea se nobis conjungat et incredibili quodam modo intelligentiam nostram altius extollat, atque ita idonei ad ejus naturæ speciem contemplandam reddamur. Id vero lumine gloriæ

(a) 1 Cor. 13, 12. — (b) Augustinus, lib. 13 de Civ. Dei, c. 9. — (c) Dionys. Areop. de Divin. nom., c. 1.

assequemur, cum eo splendore illustrati, (a) Deum lumen verum in ejus lumine videbimus.

Beatitudinis fons.

X. Nam beati Deum præsentem semper intuentur; quo quidem dono (b) omnium maximo et præstantissimo divinæ essentia participes effecti, vera et solida beatitudine potiuntur, quam nos ita credere debemus, ut eam etiam et Dei benignitate, cum certa spe nobis expectandam esse in Symbolo Patrum definitum sit: (c) inquit enim: Exspecto resurrectionem mortuorum et vitam venturi sæculi. Divinæ hæc plane sunt, neque ullis verbis explicari, aut cogitatione comprehendi a nobis possunt.

Similitudo.

XI. Verum licet aliquam hujus beatitudinis imaginem; in iis etiam rebus quæ sensu percipiuntur, cernere. Nam (d) quemadmodum ferrum, admoto igni, ignem concipit, et quamvis ejus substantia non matetur, fit tamen ut diversum quiddam nimirum ignis esse videatur; eodem modo qui in celestem illam gloriam admissi sunt, Dei amore inflammati, ita afficiuntur, cum tamen id quod sunt esse non desinant, ut multo magis distare ab iis qui in hac vita sunt, merito dici possint quam ferrum candens ab eo quod nullam caloris vim in se contineat.

Essentialis beatitudo in quo sita.

XII. Ut igitur rem paucis complectamur, summa illa et absoluta beatitudo, quam essentialem vocamus, in Dei possessione constituenda est: quid enim ei ad perfectam felicitatem deesse potest,

(a) Ps. 55, 10. — (b) 2 Pet. 1, 4. — (c) Symbolo Const. — (d) Ex Anselm., lib. Simil., c. 16.

qui Deum optimum et perfectissimum possidet?

Beatitudinis accessoria.

XIII. Verum ad illam tamen quædam accedunt ornamenta omnibus beatis communia: quæ quoniam ab humana ratione minus remota sunt, vehementius quoque animos nostros commovere et excitare solent. (a) Lujus generis ea sunt de quibus Apostolus ad Romanos videtur intelligere. (b) Gloria et honor et pax omni operanti bonum; nam gloria tandem beati perfruenter beatitudinem, vel cum ejus natura maxime conjunctam esse ostendimus: sed ea etiam quæ constat ex clara et aperta notitia quam singuli de alterius eximia et præstanti dignitate habituri sunt.

Primum. — At vero quantus ille honor existimandus est, qui eis a Domino tribuitur, cum non amplius (c) servi, sed amici, (d) fratres, (e) ac filii Dei vocentur? Quare ita electos suos amantissimis et honorificentissimis verbis Salvator noster compellabit: (f) Venite, benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum; ut merito liceat exclamare: (g) Nimis honorificati sunt amici tui, Deus. Sed laudibus etiam a Christo Domino coram Patre cælesti et angelis ejus celebrabuntur.

Secundum. — Præterea si hoc commune omnibus hominibus desiderium natura ingenuit honoris qui a veris sapientia præstantibus habeatur, quod eos locupletissimos virtutis suæ testes fore existiment, quantum beatorum gloriæ æssurum putamus quod alius alium summo honore prosequetur?

(a) Aug. de Civ. Dei, lib. 22, c. 59. — (b) Rom. 2, 10. — (c) Joan. 15, 15. — (d) Matth. 12, 49. — (e) Rom. 8, 15, 16. — (f) Matth. 25, 34. — (g) Ps. 153, 17.

Tertium. — Infinita esset omnium oblectationum enumeratio quibus beatorum gloria cumulata erit, ac ne cogitatione quidem fingere eas possumus. Sed tamen hoc fidelibus persuasum esse debet, quæcumque nobis jucunda in hac vita contingere vel etiam optari queant, sive ea ad mentis cognitionem, sive ad corporis perfectum habitum pertineant, earum rerum omnium copiis beatam cælestium vitam circumfluere; quamvis hoc altiore quodam modo quam (a) oculus vidit aut auris audivit, aut in cor hominis ascendit, fieri Apostolus affirmat.

Quartum. — Nam corpus quidem, quod antea crassum et concretum erat, cum in celo, detracta mortalitate, tenue et spirituale effectum fuerit, nullis amplius alimentis indigebit.

Quintum. — Anima autem æterno gloriæ pabulo, quod magni illius convivii auctor transiens omnibus ministrabit, (b) cum summa voluptate exsaturabitur.

Sextum. — Quis vero pretiosas vestes aut regales corporis ornatus desiderare poterit, ubi nullus harum rerum usus futurus sit: omnesque immortalitate et splendore amicti et sempiternæ gloriæ corona ornati erunt.

Septimum. — Sed si amplæ etiam et magnificæ domus possessio ad humanam felicitatem pertinet, quid cælo ipso quod Dei claritate undique collustratur vel amplius vel magnificentius cogitari potest? Quare propheta cum ejus domicilii pulchritudinem sibi ante oculos poneret, et ad beatas illas sedes perveniendi cupiditate arderet: (c) Quam dilecta, inquit, tabernacula tua, Domine virtutum! concupiscit et deficit anima mea in atria Domini; cor meum et caro mea exsultaverunt

(a) 1 Cor. 2, 9. — (b) Luc. 12, 37. — (c) Psal. 85, 1.

in Deum vivum. Atque ut hic sit omnium fidelium animus, hæc communis vox omnium quemadmodum parochi vehementer optare, ita etiam omni studio curare debent; nam (a) in domo Patris mei, inquit Dominus, mansiones multæ sunt, in quibus majora et minoræ præmia, ut quisque promeritus erit, reddentur. (b) Qui enim parce seminat, parce et metet; et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet.

Certa ratio acquirendæ beatitudinis.

XIV. Quare non solum ad eam beatitudinem fideles excitabunt, verum etiam ejus consequendæ certam rationem hanc esse frequenter monebunt, ut fide et in oratione et sacramentorum salutari usu perseverantes, ad omnia benignitatis officia in proximos se exerceant; ita enim Dei misericordia fiet qui beatam illam gloriam diligentibus se præparavit, ut aliquando impleatur quod dictum est per prophetam (c): Sedebit populus meus in pulchritudine pacis, et in tabernaculis fiduciæ, et in requie opulenta.

(a) Joan. 14, 2. — (b) 2 Cor. 9, 6. — (c) Isai. 52, 18.